

GYÖNGYÖSPATA KÖZÖSSÉGE

A helyi közösség története, a település múltja és jelene
jeles események tükrében

TOP-5.3.1-16-HE1-2017-00009

„A helyi identitás és kohézió erősítése Gyöngyöspatán”

A TELEPÜLÉS KÖZÖSSÉGI TEVÉKENYSÉGÉNEK TÖRTÉNETI FELTÁRÁSA, ANNAK ESZKÖZEI

Gyöngyöspata Város Önkormányzata a Forti Pectore Egyesülettel konzorciumi partnerségben 2018. szeptember 1-én megkezdett közösségfejlesztő tevékenysége nyomán régi szokások felelevenítésével új köntösben hívott életre ismert és újszerű közösségformáló alkalmakat.

A következőkben tematikus jeles napokhoz kötődő feljegyzés és emlékező gondolat, valamint a projekt megvalósítási szakaszában életre hívott rendezvények jó gyakorlata segíti a múlt és jelen közösségi értékeinek összekapcsolását.

Elfeledett Patai népszokások, egykori közösségi összejövetelek alkalmai

Fonó

Decembertől az asszonyok már hozzákezdtek a fonáshoz, de otthon fontak. Januártól fonóházak jöttek létre. Utcánként 1-1 fonóház jött létre, ahol az asszonyok lányok találkoztak.

Legényeste

Kedden és csütörtökön bementek a legények a fonóházakba és ott incselkedtek a lányokkal. Amikor elköszöntek az a legény ment ki legutoljára, aki lányt várt. Szerdán és pénteken a bohócok jártak be, akik szintén incselkedtek az ottlévő lányokkal.

A fonókban az asszonyok és a lányok pletykálkodással és énekléssel töltötték az időt.

Farsang hetében a lányok és asszonyok szép ruhát öltve elmentek a rokonokhoz fonni, akik vendégséggel várták őket. Általában ilyenkor rétest és pogácsát készítettek a fonók számára.

Tollfosztó

Szombatonként a rokonok és a barátok jártak egymáshoz fosztani. A legények olykor-olykor ide is betévedtek.

Akit meghívtak fosztani és nem ment el a „fosztókát” összegyűjtötték és elvitték a kapujába önteni.

A fosztóban is énekléssel és beszélgetéssel töltötték az időt.

A fonók farsangig működtek.

„Piszpó”

Farsang idején zajlott. Az akkori idők farsangi összejövetelét nevezték így. Összegyűltek kicsik-és nagyok, fánkot sütöttek és mulattak.

Farsang után az asszonyok már otthon szóttek.

Fordítás

A férfiak végezték ezt a fizikai munkát, sokszor közösen, a határban. A szőlőben a felső 10-15 cm földet lehúzták egy árokba. Ami pedig maradt azt 60 cm mélyen ásóval fordították.

Emellett erdőbe jártak fát gyűjteni.

A férfiak téli elfoglaltsága volt még emellett, hogy a borospincékben lévő újbort „fejtették” kóstolgatták, beszélgettek.

Kukoricafosztás

A kukoricát ősszel jártak törni, amit aztán szintén egymáshoz járva fosztottak és morzsoltak. A fosztást vékony szálakra hasították, amit aztán összekötöttek és nyáron azzal kötötték a szőlőt.

Disznóvágás

Tél idején a disznóvágások nagy családi és szomszédági összejövetelnek számítottak. Ilyenkor a disznótorok nagy mulatságokkal végződtek.

Névnapok

A névnapokat mindig megünnepezték. Ilyenkor minden rokon meglátogatta névnapot ünneplő hozzátartozót. Legtöbbször csak pogácsa volt, de mégis nagyon jókat beszélgettek és együtt voltak.

A KÖZÖSSÉG TÖRTÉNETE NAPJAINKBAN, JELES ESEMÉNYEK ÉLETREHÍVÁSA A PROJEKT KERETÉBEN

Gyöngyöspatai gyermekek ünnepe a néphagyományok közösségformáló erejével

A projekt megvalósításának kezdetén, 2019-ben a településen kézműves játszóházzal, gyermekszínházi előadással vártuk a helyieket. Az első közösségfejlesztő akció, bár a gyermekeknek szóló programokra helyezte a hangsúlyt, minden korosztályt megmozgatott. A program megvalósítása a helyi intézmények munkatársainak, szülők, nagyszülők, civil szervezetek bevonásával zajlott.

Gyöngyöspatán aktívan

Az aktív sportot népszerűsítő rendszeres tevékenység indítása egyrészt a mentális és fizikai egészség megőrzésére, a település lakosságmegtartó erejének növelésére irányult, másrészt a rendszeres mozgás megszerettetésével a település lakosainak közös szabadidő eltöltésére kínált hasznos alternatívát.

A mozgásos tevékenységek lendületbe hozták a gyerekeket, közös játékokra invitálták a családokat. A szervezett vetélkedők, sportmérkőzések mellett kiegészítő tevékenységként a helyi népdalkör előadása, helyi alkotók kiállítása (hagyományos viseletben megjelenő palóc motívumok, fotó, kreatív divattervek) színesítették a rendezvényt.

A program Gyöngyöspata közösségi életét és szabadidős tevékenységeit meghatározó helyszínén került megvalósításra, ahol ünnepélyes keretek között az új sportöltöző átadására is sor került. Bár jelen projekt társadalomfejlesztő hatást céloz, az infrastrukturális beruházás nem képezte ennek részét, de célunk mindvégig a komplexitás megteremtése, az egyes fejlesztések közti szinergia megteremtése, a beruházások hasznosulásának erősítése volt.

Az intézményeket, a közösségi tereket programmal megtölteni, újszerű közösségi alkalmakat teremteni megújult környezetben a hagyományok méltó tisztelete mellett.

A helyi értékek bemutatását követően a helyi sportolók is színpadra álltak, így Gyöngyöspata fiatal büszkeségei, eredményes futballistái és birkózója, majd a gyermekek és családok „hétpróbás” megmérettetése következett, melyet közös késői ebéd zárt.

Az esemény hagyományteremtő céllal 3 éven keresztül, a projekt keretében évi 1 részvételi alkalommal került megvalósításra.

Az ezüstérmes Gyöngyöspata SE díjazására és az új sportöltöző átadására is ezen a napon került sor

2021. szeptemberben a városi óvodában és a szabadtéri sportpályán hívtuk életre a sportnapokat. A projekt tapasztalatait figyelembe véve külső szabadtéri helyszínen, hétvégi

időpontban, és külön intézményhez köthető helyszínen több korcsoport, célcsoport mozgatható.

A sportprogramokat követően közös ebéd, illetve az óvodai helyszínen állófogadás várta a résztvevőket.

A szélesebb körű bevonást célozva, a családokat megszólítva kínáltunk csatlakozási lehetőséget a közösségi kezdeményezéshez.

A bemutató foglalkozások előkészítésében és lebonyolításában az önkormányzat munkatársain és az egyesületen kívül a helyi intézmények minden munkatársa részt vett.

Óriás darts a füves pályán

Buborékfoci a gyerekek öröme

Hagyományos szüreti rendezvény Gyöngyöspatán

A szüreti hagyományok felelevenítése zenés felvonulással, helyi néptáncsoportok és népdalénekesek bemutatkozásával az egykori gyöngyöspatai szüret népszokásait elevenítette fel.

A rendezvényre a helyi hagyományőrzőkön kívül a nemzetközi elismerésben részesült pásztói Muzsla Néptáncgyűttes is meghívásra került.

Élőzene, táncosok műsora mellett, hagyományos gasztronómiai remekek kerültek kínálásra a rendezvényen. Közösségfejlesztő és hagyományteremtő ereje a rendezvénynek elvitathatatlan.

A hagyományos patai viselet is előkerül a jeles ünnepek alkalmával

Köszöntjük a házassági évfordulós gyöngyöspatai lakosokat

A település népességmegtartó erejét növelő rendezvény a helyi gyerekek bevonásával valósult meg, a gyerekek előadását meghívott előadók műsora követte, közös beszélgetés, vendéglátás zárta a rendezvényt.

A településen több önkéntes csatlakozott a szervezéshez, az előkészítési munkálatoktól, a díszítésen, tálaláson át, a műsor összeállításáig minden intézmény és szervezet kivette a részét.

Az élő zene varázsa emelte az összejövetel fényét

Adventre hangoló

A települési rendezvényhez több önkéntes csatlakozott a településen. Műsort adtak a gyerekek, a helyi kórus, a helyi civil szervezetek képviselői pedig a vendéglátásban vették ki részüket. Késő délután meghívott előadó, bűvész szórakoztatta a gyerekeket.

A rendezvény helyszínén meleg tea, üdítők, sütemény, karácsonyváró falatok fogadták a résztvevőket. Az idő engedte, ezért a rendezvényt szabad terere vittük, több órán keresztül nagy nyüzsgés volt az asztalok és az előadók körül.

A gyerekek is aktív részesei voltak a programnak

Citeraoktatás

Az autentikus hangszer használatára történő oktatás a településen élő zenekedvelő közösség részéről már korábban felmerült igény, ami a projekt közösségfejlesztő vonalára illeszthető módon valósult meg.

Már az első alkalommal több generáció jött össze az új hangszerrel. A hosszú távú tanulás folyamatát segítve profi oktatót állítottunk a folyamat megvalósítása mellé, aki

minden alkalommal helyben, és egyéni fejlesztéssel áll a gyöngyöspatai „dalosok” rendelkezésére.

A település lakosságmegtartó erejének növelése, a generációk közti tudásátadás, régi dalok felkutatása, népzenei gyökerek feltárása együtt, újabb kis közösséget kovácsol a településen belül.

*Bízunk abban, hogy a hangszeres játék
a települési rendezvények kísérő elemeként is felcsendül majd*

Kirándulás - tanulmányút

Az úti cél Tihany volt, a helyi értékek tanulmányozása, azok láttatásának gyakorlati tapasztalatai tartalmas programot biztosítottak Gyöngyöspata közössége számára.

Idegenforgalmi szempontból kiemelkedő az Apátság látogatottsága, kapcsolt termékként a levendula, a paprikatermesztés tradíciói, példaértékű turisztikai attrakciófejlesztés mellett a helyi közösség erejét is hasznosító jó gyakorlatok.

Gyöngyöspata egy futó idegenforgalmi projekt keretében tervezi látogatottságának növelését, ami a Mátra turisztikai véráramába kapcsolhatja a települést hosszú távon.

A Tihanyi Bencés Apátságban pihenő Gyöngyöspatai csoport

Nők és anyák szerepe egykor és napjainkban

A XX. század második felétől fokozatosan formálódott a nők társadalmi struktúrában elfoglalt helye. Az 1950-es évektől a „jövő öntudatos dolgozó nőit” már az oktatási rendszer is egy új, összetett szerepkör irányába predesztinálta.

A hagyományos társadalmi funkciók mellett a nők a termelés, a munka világába is bekapcsolódtak, az igényt a szükségszerűség - a II. Világháborút követő társadalmi, demográfiai változások, a munkaerő hiánya, az 1950-es évek iparpolitikája és a mezőgazdaság irányított kollektivizálása szülte. Ezzel egy időben, szélesebb spektrumot nyújtva, a háztartási ismeretek mellett a képzési rendszer is egyre szerteágazóbb tudást kínált fel a „gyengébb nem” számára, a lehetőségek és kötelezettségek száma szép lassan gyarapodásnak indult.

A kettős szerepvállalás napjainkban is meghatározza mindennapi teendőink ellátását, a súlypont időnként kibillen, az értékek és lehetőségek figyelembevétele mellett a legfontosabb az egészséges egyensúlyt minden időben fenntartani. A család társadalmi szerepe, a tradicionális értékek megerősödése mára ismét fókuszba került, ennek okán is nagy öröm volt közösen ünnepelni, beszélgetni a Gyöngyöspatán élő fiatalasszonyokkal, nőikkel. Nőikkel, akik részt vállalnak a mezőgazdasági, ipari termelésben, felelős döntéseket hoznak, gyermeket nevelnek, éltben tartják és őrzik a családi tűz melegét, féltő gondoskodással gyámolítják gyermekeiket, gyermekeinket, a jövő zálogát, a jövő nemzedékét.

Ezen gondolatok tükrében ünnepeltünk együtt március 9.-én a „Helyi identitás és kohézió erősítése Gyöngyöspatán” projekt keretében a patai művelődési házban, hogy a településen élőket egy újabb közös élménnyel ismét összekovácsoljuk.

Gyöngyöspatai természetkedvelők napja

A családok, baráti társaságok számára szervezett közös kerékpározás és erdei kirándulás hosszú idő után az első szabadtéri közösségi esemény volt a településen, ahol közösen szervezkedhettek a helyiek. A kerékpárosok a templomkertből indultak a Nagyparlagra, ahol frissítő és ebéd várta a résztvevőket.

„Köszönjük, hogy vigyázol magadra, vigyázunk mi is rád”

A vírus okozta veszélyhelyzet szülte az ötletet, hogy 2020-ban a bezárt közösségi terek hiányát személyes látogatásokkal enyhítsük a településen.

A „Köszönjük, hogy vigyázol magadra, vigyázunk mi is rád” elnevezésű közösségi akció folyamán önkéntes csoport toborzására került sor, akik az időseket, és a veszélyeztetett egészségi állapotú gyöngyöspatai lakosokat keresték fel otthonukban. A fiatalokból, aktív korúakból álló csapat célkitűzése az volt, hogy egy kedves figyelmességgel örömet okozzon minden az otthonából egy ideje csak óvatosan mozduló gyöngyöspatai számára.

A helyi önkéntességet és közösségi összefogást erősítő akció példaértékű identitásfejlesztő erőt generál a településen.

2020. júniusban indítottuk útjára a félév új közösségfejlesztő folyamatát a „Palántázó palánták” környezeti, ismeretterjesztő fejlesztő folyamatot is. A járványhelyzet okozta kényszerű bezárás után júniusban újra nyitottak az óvodák, a gyerekek már nem csak ügyeleti rendszerben járhattak az intézménybe, ezért időszerűvé vált a számukra kialakításra kerülő palántázó kert elkészítése szakszerű tanácsadás mellett. 2020. június 11-én a palánták elültetésre kerültek, a gondozáshoz szükséges eszközöket a gyerekek megkapták, a következő két részvételi alkalom a tudatos táplálkozás ismereteiről és a kert gondozási teendőinek elsajátításáról szólt.

A szemléletformálás gyermekkorban kezdődik

Egészségnap

A gyöngyöspatai óvoda udvarán és csoportszobáiban prevenciós előadások, tanácsadás várta a gyerekeket és szülőket az egészséges életmód témakörében. Több helyszínen, több önkéntes és pedagógus bevonásával történt mind az esemény szervezése, mind annak lebonyolítása. A szülőknek is átadható produktumokon keresztül a családok megszólítására törekedtünk. Nem csak közösségformáló, szemléletformáló erővel is bírt az eredményes akció.

A mozgás, a tudatos táplálkozás az egészséges életmód alappillérei

Gasztrotúra

A gasztronómiai hagyományok felelevenítése ihlette programunk a helyi kézműves remek megjelenítése mellett a hagyományos receptek gyűjtésére és bemutatására is lehetőséget adott. A generációk közti tudás átadása mellett megvalósuló program a tipikus patai konyha étkeivel ismertette meg a rendezvényre látogatókat. Az autentikus program autentikus környezetben, a Vári pincesoron várta a helyieket és a Patára látogatókat. 2021. nyarán több helyszínen lehetett belekóstolni a meghívott főzőcsapatok vendégszeretetébe.

Az **ifjúsági értékőr** program fiatal résztvevői 2021. júliusban a helyi értékek, írásos, tárgyi emlékek gyűjtése, adaptálása mellett közösséggé formálódtak. Az aktív programok során batikoltak, kézműveskedtek, festettek, kirándultak a fiatalok, emellett tájházban kutakodtak, megismerték lakókörnyezetük természeti és néprajzi értékeit.

A gyöngyöspatai gyerekek helytörténeti ismereteit gyarapította a közösségben eltöltött szünidei hét

Helytörténeti kör

A klubjellegű helyi közösségi összejöveteleken a település történelmének élményalapú feldolgozása valósult meg generációk közti tudásátadással. A helyi időskorú résztvevők a családnevek, ragadványnevek eredetéről beszélgettek, emellett meghívott előadóval az otthonok biztonságossá tételéről és többek közt hagyományos receptek újragondolásáról is szó esett.

A település aktív nyugdíjasai szívesen látogatják a közösségi tereket

Szent Miklós ünnepén

A tematikus ünnep elsősorban a gyerekek ünnepe, de a szervezésbe, előkészítésbe bekapcsolódtak az intézmények munkatársai.

A gyerekeket mesesarok várta, de kézműves játszóház és közös sütési alkalom is várta a legkisebbeket az ünnepváró szokások felelevenítése kapcsán.

A mini mikulások örömmel fogadták a meglepetéseket

Szent Család ünnepe

Az eseményt megelőzően a településen már elindult a közösségfejlesztő folyamat mézeskalács készítő közös alkalom szervezése, és az elkészült finomságok kiállítása által. A Szent család ünnepére élő Betlehem elkészítésével örvendeztettük meg a helyieket.

A közös hangolódást kínáló díszlet felállítása és feldíszítése szintén sokakat bevont az előkészületekbe.

Az ünnep a helyiek műsorával és kézműves bemutatóval folytatódott, meleg vendégváró falatokkal kínálva a résztvevőket.

A betlehemi jászol sok gyöngyöspatai család örömére szolgált

Gyöngyöspata képekben

A Gyöngyöspatai Páva Kör 50 jubileumi fennállását ünnepelte. A fél évszázados hagyományőrző csoport történetét felidézve egy értékes kiállítási anyag gyűlt össze, mely a közösségi ház aulájában került kiállításra.

A Páva Kör jelenléte a projekt teljes időtartamát áthatotta, a csoport fellépései szerves részét képezték a hagyományőrző rendezvényeknek. Az egykori és jelenlegi tagokkal való találkozás, a felidézett események méltó módon keretezték a négy éven keresztül tartó közösségfejlesztő folyamatot.

*Kiállítás megnyitó a
„Páva” jubileumi rendezvényén*

A Gyöngyöspatai Pávakör mint hagyományőrző közösségi erőforrás

A Gyöngyöspatai Pávakör 1971 tavaszán alakult, mintegy 35-40 taggal. Tagjai általános iskolai, ÁFÉSZ és TSZ dolgozók, munkások, háziasszonyok és nyugdíjasok. A csoport működéséhez szükséges anyagi feltételeket 1986-ig a Gyöngyszöv ÁFÉSZ biztosította.

A Pávakör feladata a palóc népdalkincs és néphagyomány tovább éltetése, terjesztése. A színpadi bemutatók fontos része a gazdag patai népviselet hiteles bemutatása. A viselet egy része régi darabokból áll, melyeket a tagok gyűjtöttek össze, maguk varrtak és jelenleg is készítik a népviseleteket. A csoport megalakulása után hamarosan a népzenei mozgalom élvonalába kerültek, amit rengeteg fellépésük, filmfelvételük és díjuk bizonyít.

A Mátrai Egyesült Pávakör 1986-ban jött létre Dr. Németh András, és az akkor Mátrai Egyesült Mezőgazdasági TSZ elnök javaslatára, aki 1992-ig fő támogatója volt az egyesületnek. A csoportban 3 falu, Gyöngyöspata, Gyöngyöstarján és Szúcsi dalosai énekeltek együtt. A pávakört alkotó három község együtt fellépve mutatja be a környék

hagyományit, úgy, hogy közben egyéni sajátosságait is megőrzi. 2002-ben feloszlott a Mátrai Egyesült Pávakör. Minden faluban tovább működött a helyi Pávakör. 2009 óta Gyöngyöspatai Hagyományőrző Népdalkör néven működik a csoport. A csoport célja változatlanul a helyi népművészetek zene, tánc, szokásanyag viselet megőrzése és színpadra vitele. A pávakör rendszeresen részt vesz a helyi rendezvényeken, ahol tovább éltetik a viseletet és a hagyományokat az utókor számára.